

sličnega se niso učile pred sto leti v ljudski šoli. Za to imajo češke učiteljice veliko zaslugo. Kako napredujejo, pouči nas vršovička šola (blizu Prage), koja je izložila jako nazorni pregled v poučevanju ženskih del. Potem se pa čudimo, da takó mlade roke vedó izgotoviti obleko za celega človeka. Dve izloženi figuri v narodnem kroji nam to predstavljata. — Globoko nas gánejo izložena dela slaboumnih otrok. Preproste in jednostavne so. Toda dobrodejstvo, koje stvarja delo, gotovo olajšuje tudi nesrečnemu bolnemu dečku stanje njegovo, in smelo trdim, da v tem jednostavnem delu je izložen velik triumf vzgojevalnega delovanja našega stoletja. Škoda, da je tu izloženo samo, kar se stori za poučevanje mladine, a ne tudi, kar se stori nji v zabavo in obveseljenje. Izložena zabavna literatura ni kaj bogata, dasi je, kolikor je znano, v istini večja. V oddelku ljudskega šolstva so izložili raznoteri knjigarji svoja učila, na pr. Otto, Kober i. dr.

Ostavimo oddelek ljudskega šolstva z istinito zadovoljnostjo, koja nas spremlja v vseh strokah češkega dela, ter pristopimo k razstavi c. kr. čeških in nem-

ških učiteljišč in k sosedni izložbi srednjega šolstva. Oba ta oddelka zavzimata primerno le malo prostora, kar je umevno. Sprva ni možno srednjim šolam izložiti svojih učil, kakor je to možno učiniti ljudskim šolam, dalje je strogo urejen njih razvoj in stopinja po zakonu, tako da je jeden ustav sličén drugemu na las. Zanimivi so diagrami, med kojimi je najzanimivejši diagram o obiskovanji nemških srednjih šol. Črte predstavljajo obiskovanje posamičnih ustavov skoro do vratolomne višine, toda na stopinji 70. leta padajo hitro v globljo prepast, bolj nego kdaj. Srednje šole so izložile pismena in obrazovna dijaška dela; izloženi so dalje načrti šolskih poslopij, grafično usposobljena povestnica srednjih šol. Jako borno so tu zastopana učila. Toda zeló zanimiva je izložba pisateljskega delovanja učiteljstva. Stari akademiški gimnazij, kjer so učiteljevali Jungmann, Velišsky, Niederle, Novotny, Sohaj, Zikmund, Durdik, Kott in dr. stoji na vrhu. Ženska ročna dela so tudi častno zastopana (ženska učiteljišča). Triumf šolske izložbe je pa pred vsem strokovna šola. O tej prihodnjič. **A. S.**

Učitelja - voditelja uradne knjige.

2. Šolski vestnik (kronika).

Šolski vestnik je kot posebna uradna knjiga za vsakega učitelja in za učiteljenaslednike važnega pomena.

Koliko bi mi danes znali: kako se je šola zidala, kako je občina pozdravila in sprejela novo došlega prvega izobraževalca svoje mladine, kateri prvotni šolski organi so največ vplivali na razvoj šole in učiteljstva, ako bi se bile pred petdesetimi in več leti šolske kronike spisovale kakor se morajo spisovati danes!

Koliko zanimivega dalo bi se v svet spraviti o šoli in šolski okolici, ko bi se bilo vse zanimivo takoj ob ustanovi šole točno zapisovalo!

In tako? — Preteklost molči in mi ž njo. Bolje táko — saj bi nam v marsičem gotovo ne razvedrevala lice!

A kaj moremo mi temu sedaj opomoči? Gotovo, v kolikor se da! Treba le obstoječe historično gradivo šolske kronike dobro pretresti in virov iskati, kako to popolniti.

Kako zanima čitatelja n. pr. vrstica: „Ob tej priliki (ko je bilo šolsko poslopje dozidano) našli so pred šolskim pragom necega jutra novorojeno dete, katero so zvali „Novošolskim!“

Kaj ti pomaga ta mična opazka, ako ne znaš kedaj so je našli, krstili, ali biva morebiti še dandanes v občini i. dr. To

so opazke historičnega pomena za šolo, a radovednosti čitateljevi vendar popolnoma ne ustrezajo. Zato: številke — gole številke mnogokrat več povedó, nego kratka, suhoparna opazka!

Šolska kronika bodi lična uradna knjiga, katere vnanjost naj že vzbuja veselje do vsebine. Bodi tedaj lično in trdno v platno vezana. Ker zánjo ne gre sestavljati posebnega formulara, naj učitelj skrbi, da se ji uveže vsaj finejši popir.

Kroniko potem paginira, kar je vsekakor treba, da je ne more potem nihče „skubiti“. Jako neprijeten utis napravi na čitatelja taka „oskubljena“ kronika, kateri manjka tu in tam kak list!

Prav zanimivo je, ogledavati si in prebirati razne šolske kronike. — Videl sem kroniko, katera je nekđaj služila ob enem „vložnim zapisnikom“, a drugje čital zopet neslane opazke, katere dotičnemu spisatelju nikakor ne delajo časti!

Sploh je ta lepa, ob sebi najbolj zanimiva knjiga nekaternikom pravcati „deseti brat“, — kakor piše nek sotrudnik v lanskemu letniku našega lista!

Vnanjost smo nekoliko ob kratkem narisali; kaj in kako gre spisavati v njo?

V kroniko spisuje naj se sploh vse, kar je za šolo in nje napredek le količkaj historičnega pomena.

Spisuje naj se po šolskih letih; prične se tedaj spisovati začetkom šolskega leta in se koncem istega tudi dovrši.

Ker pa naj bode kolikor možno lepo spisana, naj se piše med šolskim letom na posebno polo, katera se vezani kroniki vloží ter naj se sestavi in zajedno šele koncem leta vpiše.

Tako se doseže jednolična pisava bodisi v krasnopisu, kakor tudi iz drugih razlogov (recimo radi črníla, katero tudi svojo pristnost menjava).

V kroniko naj se spisuje:

A. Osojbe, katero je z šolo v najožji dotiki in sicer:

1.) Začetkom šolskega leta vse učeno osojbe, šolski vodja in na večrazrednici druge učne moči ne izvzemši učitelja veronauka, bodisi že stalno v to nastavljenega, ali začasnega. Kjer je nastavljena za pouk v ženskih ročnih delih posebna učiteljica, naj se tudi ta vpiše.

Na večrazrednicah zapiše naj se tudi, kako so se učne moči v posameznih razredih razvrstile, ako se je alterniranje vpejalo in po koliko ur je vsaka učna moč na teden poučevala.

Premembe v učiteljskem osojbi naj se natančno beležijo, kdaj in katerim učiteljem je bil ta imenovan, kdaj je službo nastopil, kdaj odšel, oziroma bil premeščen (datum in številka dotičnega dekreta). Tudi naj se zapiše, ako je kdo obolel, ali je dobil dopust in kdo ga je nadomeščal.

2.) V najbližji, ožji dotiki z šolo je krajni šolski svét, oziroma njega predsednik. Ta naj se z vsemi udi in njih namestniki tedaj tudi vpiše. Tudi sej krajnega šolskega svéta, v katerih se je za šolo ali učiteljstvo kaj važnega — n. pr. razširjenje šole — stavba novega šolskega poslopja i. dr. sklenilo, ni zabiti.

3.) Dalje vpisujejo se v kroniko premembe pri c. kr. okrajnem in deželnem šolskem svétu in naučnem ministerstvu. Tu gre zabeležiti le prememba v osebi predsednikovi. Lahko pa se v obeh prvih korporacijah vpišejo zastopniki deželnega odbora in cerkve ter poročevalec v šolskih stvaréh. Ako dobi tedaj n. pr. okrajni šolski svét novega predsednika, vpiše vodja to premembo s primernimi datí (ako so mu pristopni).

V najožji — recimo osobni dotiki z šolo so faktorji, katerim je nalog, šolsko obiskovanje, pouk, stanje šole i. dr. nadzorovati; to so krajni, c. kr. okrajni in deželni šolski nadzorniki.

Imenovanje novega šolskega nadzornika najnižje ali najvišje stopnje naj se tedaj tudi vpiše. — Nadzornik pohodi v svrhu nadzorovanja šolo — zopet nov povod, šolsko kroniko odpreti in to vpi-

sati. Tudi naj se vpiše nadzorovanje ve-ronauka po dotičnem cerkvenem nadzor-niku. Kjer so z večrazredno šolo spojeni kakí posebni tečajji — recimo nadaljevalni, poklicani so v nadzorovanje istih posebni nadzorniki; tudi ti in njih nadzorovanje dotičnega pouka naj se vpišejo.

Nadalje gre vsako posebno odlikovanje jedne teh oseb vpisati, tako n. pr. odli-kovanje kakega voditelja, pohvalnico ka-kega družega učitelja, podelitev kake po-sebne časti (n. pr. naslov ravnatelja, pri-znanje na uspešnem mnogoletnem delo-vanji ali celó kak križec za zasluge, ime-novanje častnim občanom in mnogo dr.)

Slednjič naj se vpiše, kdaj je dobil ta ali oni učitelj starostno doklado in katero.

B. Notranji razvoj šole in vse pouka se tikajoče razmere.

Semkaj gre beležiti:

1.) Kdaj in kako se je pričela ter skle-nila vsakdanja in ponavljalna šola (obrt-nijsko-nad.) šola, kdaj so se sklenila po-samezna četrletja, koliko otrok je dobilo šolska naznanila, izpustnico, odhodnico. Tudi naj se izpišejo domače konferencije, kdaj so bile in kaj se je posebno važnega v njih razpravljalo. To so malenkostni, a za šolstvo vender kolikor toliko zani-mivi podatki.

2.) Koncem šolskega leta vse važnejše iz šolske statistike, ako mogoče v po-sebnem kratkem pregledu: skupno šte-vilo šologodnih in šoloobiskujočih otrok, ponavljalcev in vsakdanjih učencev, kakšno je bilo šolsko obiskovanje — koliko jih je obiskovalo prav pridno, pridno, srednje, zanikarno, koliko je sposobnih, koliko ne, koliko je bilo oproščenih i. dr.

3.) Ako je moral pouk prenehati, zakaj, koliko časa, deloma ali popolnoma, ali se je tačas za to najela druga soba (recimo zaradi nalezljive bolezni, kake elemen-tarne nezgode, bolezni učitelja i. dr.)

4.) Elementarne dogodke, kateri vpli-vajo kolikor toliko na šolo, pouk ali obis-kovanje, n. pr. povodnji, požare, manj redko potrese. Semkaj se zaznamova tudi

razširjenje kake nalezljive bolezni med šolskimi otroci.

Ako učitelj to vestno zaznamuje, po-stane šolska kronika ne le pravi šolski vestnik, ampak tudi domača zgodovina šolske občine.

5.) Ukaze in odredbe šolskih oblastev, kateri šolo ali šolsko občino ustanovljajo, razširjajo, polu- ali celodnevni pouk vpe-ljujejo, dovolijo posebne tečaje vpeljati, povišajo šolo v višji plačilni razred i. dr.

C. Dobrotniki šole in njih blagi čini.

Na mnogih šolah dá se baš v tej točki mnogo lepega zabeležiti v čast in hvalo dotičnemu blagemu prijatelju šole in mla-dine. Ta podari šolski knjižnici primerno število knjig, oni je vpisal šolo ustanovnim udom „Národne šole“, tretji je zopet na-ročil šoli „Vrtec“ ali „Kmetovalca“ ali podaril vsoto v nakup šolske zastave ali harmonija i. dr. Tako si stavi trajen spomin v otrocih kakor v učiteljstvu.

A tudi sovražnikov šole ne gre pre-zirati; tudi istim naj se stavi v kroniki dostojen spomenik v samoobrambo šole in učiteljstva.

Vsekakor je zanimiva za novodošlega učitelja šolska kronika, kajti tu čita in izvé vse, česar vsakdo našega stanú sprva želi: kako je ljudstvo šoli prijazno ali hladno, koliko otrok broji šolska občina, koliko jih obiskuje, kakí so uspehi, kdo je že na tej šoli deloval i. dr.

Iz dobro urejene šolske kronike odsvita naj notranja in vnanja šola kakor odsvita blesteča zvezda izmed svojih sestrá.

Mnogo družega dá se še v kroniko vpisati, kar pa prepustim tovarišem in — slučaju!

Kakov bodi jezik šolski kroniki?

Jezik bodi gladek, pravilen in — ma-terin. Spisana bodi kronika tedaj na-tančno, vestno, objektivno in — dostojno!

Ne gre tedaj vpisovati napačne date in površna ali „primerna“ števila; tudi

naj se dogodki opišejo zaporedno in kolikor možno kratko a jedrnato. Nikakor pa ne gre v kroniki vpisovati in udrihati po učitelju neljubih osobah. Kronika dojde vsako leto v „uradne roke“ in te bi takemu spisu gotovo obleko pristrigle! In potem — taki!

In končno? Treba da se pisatelj kro-

nike vsakokrat, ko jo dovrši, tudi podpiše. Ne samo „und da kam meine Wenigkeit“ — končno pa venderle ne znamo, kdo je ta „Wenigkeit!“

Nikomur se ni treba sramovati staviti svoje imé pod pošten spis.

Francišek Marolt — Brdo.

Knjiga Slovenska

v

XIX. veku.

*

Josip Levičnik r. 6. apr. 1826 v Železnikih, učil se najprej v šoli domači, l. 1835 v Ljubljani, l. 1836—38 v Celovcu, l. 1839—41 spet v Ljubljani v I. in II. latinski šoli, potem nekako $\frac{1}{2}$ leta trgovstva pri Mahru in $\frac{1}{2}$ leta orglarstva pri Riharju, ter postal l. 1843 v svoji rojstni fari organist, l. 1856—7 šolski učitelj, poznej načelnik krajnega šolskega sovéta, lastnik domačije, fužinar, srenjski župan, odlikovan s srebrnim zaslužnim križcem s krono. Za slovensko pismenstvo se je jel vnemati po „Novicah“, vzlasti l. 1848, in je prvokrat javno oglasil se Joža Orglovski v „Sloveniji“ l. 1849 št. 55, kjer je resno pogrjal Kroparje zaradi nemškega petja v cerkvi, v št. 84 pa je poročal Joža Levičnik o grozni povodnji po Selški dolini ter o prehudem uničevanju ondotnih gozdov. Redovno pa je jel dopisovati v „Novice“ in druge domače liste l. 1852 in odslej je priobčil vsako leto, nekatero celó mnogo slovstvenega blaga na radost in korist svojim rojakom. Značil je svoje spise Josip Levičnik, ali J. L., Podratitovski, Rodoljub Podratitovski, Jože Žlindrovič, ali Jože L. Železodolski, Železogorski, tudi Pravicoljub, Neduhoven, Laicus itd. itd. Naj nekoliko opišem marljivost starejšega šolskega rodoljuba v zgled in posnemanje mlajšim učiteljem slovenskim!

L. 1852 v Novicah v dopisu iz Železnikov Josip Levičnik hvalo daje Petru Rojcu iz Podbrezjij za izvrstno narajene orgle za podružnico sv. Frančiška Ksaverja, poznej l. 1854 pa za dekanijsko cerkev v Kranju.

L. 1853 jadikuje v Novicah o ogljarih in žagah, ki po Gorenskem stvarjajo nov Kras, dokler po Notranjskem in Terzaškem skušajo ga pogojzdit; v raznih dopisih pa toži o čudni zimi in hudi uri, o pomanjkanju zdravnikov po deželi, o nekterih šolskih neprijateljih, o terznem dnevu, o slabi skerbi za premoženje in zdravje v Železnikih. — V Danici govori o farni cerkvi sv. Antona, o podružnici sv. Frančiška, o skerbi Slomšekovi za cerkev, šolo in šolsko slovstvo, o zornih mašah, o posvečevanju nove Šent-Lenartske cerkve nad Loko, ter razodeva želje po novi in večji domači farni cerkvi. — V Šolskem Prijatlu II. teč. kaže povestico: Zvesti psiček. Zdajno; Večno — v pesmici. Šole — da so človeštvu k nezrekljivej korist; one so podlaga vsega človeškega blagostanja.

L. 1854 piše str. 15: „Danes smo prvi letošnji list „Novic“ prejeli ter pozdravili jih s serčnim „živio“. Z veseljem vidimo, da so se verli prijatelji in rodoljubi naši sopet kaj možko krog njih vsto-